

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Christelige Taler

Citation: Kierkegaard, Søren: "Christelige Taler", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 10*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2004 , s. 3. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ct-txt-shoot-idff3af006-b921-41a9-a6f4-8f156721d7d1.pdf> (tilgået 02. august 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 10

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

III

Alle Ting maae tjene os til Gode - *naar vi elske Gud*

Dersom et Menneske i de høitideligste og stærkeste Udtryk forsikkrede, at han elskede Gud, at Gud, kun Gud var hans Kjerlighed, hans eneste, hans første - og dette Menneske, naar man spurgte ham, hvorfor, svarede »fordi Gud er det høieste, det helligste, det fuldkomneste Væsen«; og dersom dette Menneske, naar man spurgte ham, om han da aldrig havde elsket Gud af nogen anden Grund, om han ikke af og til elskede Gud af en anden Grund, svarede »nei«: saa maatte man vel fatte en Mistanke til ham, at han var en Sværmer, maatte vel ret alvorlig advare ham at see sig for, at denne hans sværmeriske Stemning ikke endte i en Formastelse. Det Simple og Ydmyge er at elske Gud fordi man trænger til ham. Vel synes det saa naturligt, at man for at elske Gud, maatte see at svinge sig høit op til Himlen, hvor Gud boer: rigtigst og sikkrest er det dog i at elske Gud ydmygt at blive ved Jorden. Vel synes det saa høit at elske Gud, fordi han er saa fuldkommen, det synes saa selvkjærligt at elske Gud, fordi man trænger til ham: dog er den sidste Maade den eneste, paa hvilken et Menneske i Sandhed kan elske Gud. Vee den Formastelige, der vilde vove at elske Gud uden at trænge til ham! I Forholdet mellem Menneske og Menneske kan der maaskee være Tale om en saadan sværmerisk Kjerlighed, der elsker et Menneske blot for hans Fuldkommenhed; men det til Grund liggende første Forhold af et Menneskes Kjerlighed til Gud er ret tilgavns at forstaae, at man trænger til Gud, slet og ret at elske ham fordi man trænger til ham. Det Menneske, der dybest erkjender sin Trang til Gud, elsker ham sandest. Du skal ikke ville formaste Dig til at elske Gud for Guds Skyld; Du skal ydmygt forstaae, at Dit Livs Velfærd evigt afhænger deraf, og derfor skal Du elske ham.

Saa spørge da Enhver sig selv, for sit eget Velfærds Skyld, om han elsker Gud. Dette er i dybeste Forstand et Velfærds-Spørgsmaal: elsker jeg Gud? Er Svaret ja, saa er ogsaa Din Velfærd evig betrygget; thi »alle Ting maae tjene dem til Gode, som elske Gud.« O, hvor ofte er dette Ord ikke sagt, og gjentaget og atter gjentaget, forklaret, udlagt til Opbyggelse, til Trøst, til Beroligelse. Man har viist, hvorledes Erfaringen har bekræftet dets Sandhed, hvorledes *virkelig* alle Ting have tjent dem til Gode, som elskede Gud. Man har bekvæmpet Tvivlene, gjort det saa indlysende, at det er saa: at hvor ganske forskjelligt end Alt viser sig i Lidelsens, i Prøvelsens, i Anfægtelsens Tid eller Tider, saa maae dog tilsidst alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud; at der ingen Ro er for Tanken, at ingen Tvivl kan holde ud med denne Forvisning, men dog tilsidst maa give sig tabt og underlægge sig.

Men hvad saa? Fordi det er evig vist, at alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud, følger deraf, at »jeg« elsker Gud? Og dette er dog just det afgjørende Spørgsmaal. Jo mere der upersonligt kjæmpes mod alle Tvivlens Indvendinger, naar man saa, efterat have gjendrevet alle disse Indvendinger, lader som var nu Alt afgjort: desto mere bortledes Opmærksomheden fra det egentlige Afgjørende. Ja, Menneskene have ofte paa en besynderlig Maade travlt paa urette Sted. De kjæmpe og kjæmpe, grunde og grunde for at bevise Christendommens Sandhed, og naar saa den er beviist: saa berolige de sig, saa mene de, nu er Alt i sin Orden. Dette er at slaae sig til Ro ved Begyndelsen, hvad man dog egentligen ikke burde gjøre før ved Enden, og hvad især er besynderligt i disse Tider, hvor man ellers har saa travlt med at gaee videre. O, det Menneske, der blot har lidt Forstand paa Sagen, seer let, at alt Andet kun er Forarbeide, en Indledning til hvad der er Hovedsagen: er det nu saaledes **for mig**. Men man har vendt hele Sagen om, og derfor har man faaet et Arbeide op, som Christendommen mindst havde drømt om. Med guddommelig Myndighed er Christendommen forkyndt; dens Mening var, at der ikke skulde spildes et eneste Øieblik paa at bevise, at den er sand, men at Hver især strax skulde vende sig mod sig selv og sige: hvorledes forholder Du Dig til Christendommen. Denne Selvbekymring, denne Frygt og Bæven i Henseende til, om man selv er en Troende, er det bedste Middel mod alle Tvivl om Lærens Sandhed; thi den Selvbekymrede arbeider med al sin Sjels Kraft paa et ganske andet Sted. Men fordi man aldeles har afskaffet denne Selvbekymring, har man ogsaa faaet en Art Tvivl op, som ikke Satan selv kan bekvæmpe - vel derimod opfinde; en Art Tvivl, som det er umuligt at bekvæmpe, fordi der egentligen fordres, at man for at bekvæmpe den skulde gaee over paa dens Side, altsaa for at overvinde den selv forraade Christendommen. Thi christelig forstaaet er det eneste Vaaben mod Tvivlen: tie stille, eller, luthersk, hold Mund! Tvivlen derimod siger »indlad Dig med mig, bekvæmp mig - med mine egne Vaaben.« Hvilken Urimelighed og hvilken Umulighed! Hvis en Løgner vilde sige »indlad Dig med mig, bekvæmp mig med mine egne Vaaben«, kunde Sandheden være tjent med det Forslag, eller med at vinde en saadan Seier!

Fordi Dette nu er saaledes og saa almindeligt, derfor er det vistnok gavnligt, at man vender Sagen om, sætter Personlighedens Springfjeder, som man har faaet taget af det Christelige, igjen paa. Og saaledes i

denne Tale; istedetfor at bevise, at det er saa, at alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud, ville vi ganske simpelt, som sig bør, antage Dette for evig afgjort, for det Visseste af Alt, og derimod tale om:

at alle Ting maae tjene os til Gode - »*naar*« vi elske Gud.

Talen kommer altsaa egentligen til at dreie sig om det Ord »*Naar*«. Det er et lille Ord, men det har uhyre Meget at betyde; det er et lille Ord, om hvilket dog en Verden, Personlighedens Verden, dreier sig. Du kjender nok hiint Folk, der var bekjendt for at udtrykke sig kort, og Du kjender formodentligen ogsaa hiint korte Svar: »*naar*«. See det var stolt sagt af Overmagten, at tale om hvad dens talløse Skare vilde gjøre, naar den havde overvundet Alt; det var et kort Svar: »*naar*«. Og i en noget lignende Forstand med al denne Bevisen og Bevisen og Gjendreven, der i stolte Ord taler om sin Formaaen - medens den dog ikke formaaer det Mindste, *naar* den ikke selv troer; medens den dog ikke selv har den mindste Gavn af al denne Bevisen, *naar* den ikke selv troer; medens den dog ikke kan gavne Dig det mindste, *naar* Du ikke troer, ikke kan paa mindste Maade hjælpe Dig til Troen, og derimod være Dig ganske ligegyldig, *naar* Du troer. Ja det er et lille Ord dette *Naar!* Er Gud Kjerlighed, saa følger det af sig selv, at alle Ting maae tjene dem til Gode, som elske Gud; men af at Gud er Kjerlighed følger ingenlunde, at Du troer, at Gud er Kjerlighed, eller at Du elsker ham. Troer »Du« derimod, saa følger det af sig selv, at Du maae troe, at alle Ting tjene »Dig« til Gode; thi dette ligger jo i hvad Du troer om Gud. I det ene Tilfælde er det Mennesket, der formaster sig til ligesom at ville sætte sig ind i Gud og bevise Noget om ham, bevise om ham, at han er Kjerlighed, og hvad saa deraf følger; i det andet Tilfælde forstaaer Mennesket ydmygt, at Sagen er denne, om *han* troer, at Gud er Kjerlighed, thi troer han det, saa følger alt det Andet uden Beviis af sig selv: af Beviset følger Intet *for mig*, af Troen følger Alt *for mig*.

Saa er Talen da om dette *Naar* og derved om Troen, der af alle Goder er det høieste og eneste sande. Thi om alle andre Goder gjælder det, at der dog er et *Men* ved dem, at de have en Side, fra hvilken det bliver tvivlsomt, om dette Gode nu ogsaa er et Gode, om det ikke havde været En bedre, at man ikke havde faaet dette Gode. Men Troen er det Gode, der er saaledes beskaffent, at hvis Du troer, dersom Du troer, naar Du troer, forsaavidt Du troer - selv om Det hændte Dig, hvad Du meest havde frygtet: saa vil Du troende forstaae, at det maa være Dig til Bedste, altsaa et Gode. Medens Tvivlen har Magt over Alt hvad man ellers kalder Goderne, Magt til at gjøre dem tvivlsomme, saa har Troen Magt over alt det Gode og over alt det Onde, der kan hændte Dig, Magt til at gjøre det utvivlsomt, at det er et Gode.

*Alle Ting maae tjene os til Gode - **naar** vi elske Gud.*

Tænk Dig et Menneske i Besiddelse af alle Lykkens Goder, uberørt af al Smerte og Gjenvordighed, ukjendt med enhver Lidelse eller Fare, føiet i hvert hans Ønske, misundt af de Smaalige, af Ynglinge priset lykkelig: tør han prise sig lykkelig? Ja - *naar* han troer, at Gud er Kjerlighed, thi saa tjene alle disse Ting ham til Gode. »*Naar*«, det er et slemt lille Ord, dette *Naar!* Ja, vee det Menneske, der vover at kaste Tvivlen om Gud ind i et andet Menneskes Hjerter; thi al denne Tvivl er syndig, og at vække denne Tvivl hos en Anden er at forføre. Men *Ære* være det Menneske, priset være han, takket være han, han den Alvorlige, der ikke frygter for at vække i et andet Menneske den Tvivl, som lærer Mennesket at tvivle om sig selv, den Tvivl, som er Selvbekymringens Oprindelse. Altsaa »*naar*«. Dette *Naar*, det er Bodsprædikanten. O, Du troer maaskee, at en Bodsprædikant han er som et fremfarende Veier, der sandseligt forfærder. Nei, den sande Bodsprædikant kommer ogsaa, som Guds Røst, i en sagte Luftning - derfor dog ikke mild, men streng, saa streng som Evighedens Alvor er det. Den sande Bodsprædikanten sigter kun efter Eet, efter at komme Dig eller mig, den Enkelte, saa nær paa Livet, saare ham saaledes, at han nu væsentligen selv bliver sig sin egen Bodsprædikant. Tag Dig iagt for dette *Naar* - i en anden Forstand, pas dog vel paa, at Du elsker dette *Naar*, thi gjør Du ikke det, da vil Du Din egen Undergang. Men tag Dig dog iagt for dette *Naar*: har det rammet Dig, Du kan maaskee bruge Aar og Dag inden Du bliver færdig med det, eller rettere, dersom det i Sandhed har rammet Dig, Du bliver aldrig ganske færdig med dette *Naar* - det skal Du heller ikke. Dette *Naar* bliver som en Piil i Dit Hjerter; den skal blive der indtil det Sidste. Frygt derfor ikke en Bodsprædikant, der maaskee har Forfærdelse i sin Skikkelse og Vrede i sin Stemme, der skjender og straffer og tordner. Sligt er kun et Spil og bliver kun en Slags gysende Forlystelse. Nei, inderst inde i ethvert Menneskes Hjerter, der boer hans Bodsprædikant. Kommer han til Orde: han prædiker ikke for Andre, han gjør ikke Dig til en Bodsprædikant, han prædiker kun for Dig; han prædiker ikke i nogen Kirke for en forsamlet Mængde, han prædiker i Hjerterets Lønkammer - og for Dig, hvad enten Du vil høre ham eller ikke; han har slet intet Andet at passe paa end at passe paa Dig, og han passer paa at blive hørt i det Øieblik, hvor Alt er stille omkring Dig, hvor Stilheden gjør Dig ganske eensom.

Du Lykkelige, Du hvem saa Mange misunde, og saa Mange prise lykkelig - dersom Du er saaret af dette *Naar*, eller Du har saaret Dig paa det, da skal Du forgjeves søge at finde Hvile i noget andet Menneskes

Forsikkring om, at Du er lykkelig, ja, om end alle Mennesker forenede sig for at forsikre Dig det, det skal ikke give Dig den mindste Vished. Du har nu med Dig selv at gjøre, med Bodsprædikanten i Dit eget Indre. Han gjør ikke mange Ord, dertil er han for velunderrettet, han siger blot »naar«. Og hvad enten Du vil holde en lang Tale til ham eller forelægge ham et kort Spørgsmaal, han siger blot »naar«. Dersom Du i Betragtning af Din Rigdom, ved Tanken om, hvorledes det er lagt i Din Haand at gjøre Dig Livet saa beqvemt, saa nydelsesrigt som muligt, og hvad der er endnu herligere, at det er lagt i Din Haand at gjøre det Godt for saa Mange, dersom Du i Betragtning heraf vil prise Dig lykkelig: saa siger Bodsprædikanten »ja - naar Du troer, at Gud er Kjerlighed, naar Du elsker Gud, thi saa tjener alt Dette Dig til Gode«. Det er lidt ængsteligt dette Svar; det er saa koldt i en vis Forstand, saa roligt i sin Tvetydighed; det er hverken Ja eller Nei. Vil Du spørge ham »elsker jeg da ikke Gud«, saa svarer han »det veed jeg ikke Noget om, jeg siger det blot som det er: naar Du elsker Gud, saa ...«. Vilde Du bede og besværges ham dog endeligen at svare ja, vilde Du med Døden true ham til at sige ja: Du bevæger ham lige lidt; vinde ham ved Smiger eller ved Bønner kan Du ikke, slaae ham ihjel kan Du ikke uden i meget uegentlig Forstand, og i ethvert Tilfælde han frygter ikke Døden. Men saa længe han lever, saa længe Du endnu hører hans Røst, gjentager han dette Naar. Dersom Du vilde sige til ham »jeg giver Halvdelen af min Rigdom til de Fattige, naar jeg saa blot maa faae en Vished om, at Resten i Sandhed tjener mig til Gode«, og han intet Svar gav Dig, fordi han ikke kan svare Dig paa denne Tale, eller han svarede »ja, naar« - hvis Du da, bragt til det Yderste ved at fornemme, hvilken Magt der ligger i dette Naar, sagt af ham til Dig, vilde sige »jeg giver hele min Rigdom til de Fattige, hvis jeg saa blot maa faae Visheden om, at Armod i Sandhed tjener mig til Gode«: da svarer han »ja - naar Du elsker Gud«.

Naar Du elsker Gud, eller naar Du troer, at Gud er Kjerlighed; thi troer Du, at Gud er Kjerlighed, saa elsker Du ham ogsaa - og saa tjene alle Ting Dig til Gode. Men tag ikke fejl, gaae ikke i overstrømmende Følelse af Din Lykke hen og elsk Gud, som behøvede Du ham egentligen ikke, fordi Du er lykkelig nok. Nei, Du maa lære at trænge til Gud, at elske ham fordi Du trænger til ham, Du den Lykkeligste af Alle. Din Velfærd er ingenlunde, o ingenlunde afgjort med al Din Lykke, den er først da afgjort, men da ogsaa evig afgjort, naar Du troer, at Gud er Kjerlighed, naar Du elsker Gud. O, Du Lykkelige - naar Du troer det: til Lykke! Da tjener alt Dette Dig til Gode, Din Rigdom, Din Sundhed, Dine herlige Aandsgaver, Din Glæde ved den Elskedes Side, Din Ære og Anseelse blandt Menneskene, Dine Børns livsalige Opmuntring: det tjener Dig Alt til Gode - naar Du elsker Gud, og Du er da virkelig lyksalig. Om et Menneske nemlig end er nok saa lykkelig, vi sige dog, han mangler Eet, hvis han ikke har Bevidsthed om sin Lykke. Men den sande Bevidsthed om sin Lykke er at have denne Bevidsthed, uden hvilken som sagt Lykken ikke er Lykke, indeholdt i, indfattet i Bevidstheden om, at Gud er Kjerlighed. En Viden om, at Gud er Kjerlighed, er endnu ingen Bevidsthed derom. Thi til Bevidsthed, personlig Bevidsthed, fordres, at jeg i min Viden tillige er vidende om mig selv og mit Forhold til min Viden. Dette er at troe, her at troe, at Gud er Kjerlighed; og at troe, at Gud er Kjerlighed, er at elske ham.

Du har vel ofte hørt tale om Ordets Magt, om hvad Den formaaer, som har Ordet ret i sin Magt: og dog har dette lille Naar uendelig mere Magt, naar det er Bodsprædikanten i et Menneskes Indre, der siger det til »dette Menneske«. Ordets Magt har omstyrtet Throner, forandret Verdens Skikkelse, men dette lille Naar har en endnu større Magt; det er en endnu større Forandring, naar et Menneske evigt forandres ved dette Naar. Det er en evig Forandring, mærkeligere end den mærkeligste Begivenhed i Verden, naar et Menneske kommer til at elske Gud. Om det skeer, naar det skeer, kan Ingen sige ham. Bodsprædikanten i hans Indre kan være ham behjælpelig til at blive opmærksom, hjælpe ham til i Selvbekymring at søge Aandens Vished, idet Guds Aand vidner med dette Menneskes Aand, at han elsker Gud. Men give ham denne Vished kan kun Gud. Holde ham vaagen i Uvisheden for at tragte efter Visheden, det kan Bodsprædikanten, han siger: alle Ting tjene Dig til Gode, naar Du elsker Gud. Med dette Ord kalder han paa Ynglingen i Livets Morgen; med dette Ord kalder han ad Manden mange Gange og paa mange Maader i Livets travle Dag; med dette Ord forhindrer han Oldingen i at blive dorsk og døsig. Han føier ikke en Stavelse til, han tager ikke en Stavelse fra, han forandrer ikke Stemmen, betoner ikke Ordet anderledes; uforandret som en Afdød, rolig som Evigheden gjentager han »naar«.

Alle Ting maae tjene os til Gode - naar vi elske Gud.

Tænk Dig et Menneske, den Elendigste af Alle - menneskelig Deeltagelse har allerede længst opgivet og forladt ham, tør, ak for dens egen Skyld, ikke komme ham nær, ønsker, ak for dens egen Skyld, blot at blive uvidende om al hans Elendighed, og derved om, at det virkeligen kan hænde et Menneske at blive saa elendig: turde nu han sige »mig vederfares kun Ondt, hvoraf der bestandigt blot kommer mere Ondt«? Ingenlunde - ja, hvis han ikke elsker Gud, saa kan han have Ret deri; men saa er Talen jo ogsaa om noget ganske Andet end om Det, hvorefter han taler. Thi dette, ikke at elske Gud, er, guddommeligt forstaaet, et Menneskes afgjorte Elendighed, hvad enten han saa forøvrigt er lykkelig eller ulykkelig. Hvad derimod det menneskelige Sprog kalder Nød, Gjenvordighed, Lidelse, idel Elendighed: det kan endnu Alt tjene et Menneske til Gode - naar han elsker Gud.

Det er dog et besynderligt Dobbeltvæsen dette Naar. Dog saaledes er det jo i sin Orden; thi, ikke sandt, Bodsprædikanten, hvis han er den sande, er altid ogsaa Trøsteren, der veed at trøste og at holde ud, længe efter at menneskelig Hjælp er forgyves og har opgivet den Lidende. Derfor elskes han lige saa meget som

han frygtes. I Fortvivlelsens mørke Nat, naar ethvert Lys gik ud for den Lidende – der er endnu et Sted, hvor Lyset holdes tændt, det er ad den Vei den Fortvivlende skal, der er Udveien: »naar« Du elsker Gud. I Trøsteløshedens frygtelige Øieblik, naar der ikke mere er Tale eller Tanke om nogen Eftersætning, men Meningen menneskelig talt er ude – der er endnu een Sætning tilbage, en modig Trøstens Sætning, som behjerttet trænger ind i det Forfærdeligste og skaffer ny Mening: »naar« Du elsker Gud. I Afgjorthedens rædsomme Øieblik, naar der, menneskelig talt, ingen Vending mere er mulig, naar der kun er Elendighed overalt, hvorhen Du end vender Dig, og hvorledes Du end vender Dig – der er dog een Vending endnu mulig, den skal vidunderligt vende Dig Alt til det Gode: »naar« Du elsker Gud.

Men hvo er det da, der siger et Menneske Dette? O, inderst inde i ethvert Menneske boer der en Trøst, det er jo ogsaa derinde, hvor Bodsprædikanten boer. Det hjælper Dig kun lidet, om et andet Menneske vilde prædike Bod for Dig, han kan det ikke, det bliver et tomt Spil; det Høieste han kan er at hjælpe Dig til at blive Din egen Bodsprædikant. Og det hjælper Dig ogsaa kun lidet, om et andet Menneske vil trøste Dig. Dersom Du forsøges i svære Afgjørelser, da vil et andet Menneskes Trøst ikke forstaae Dig og derfor heller ikke hjælpe Dig; og dersom Du ret blev elendig, da kan Du ikke med Billighed fordre, at et andet Menneskes Deeltagelse skal vove sig ind til Dig. Men inderst inde i Dig selv, der hvor Bodsprædikanten boer, der boer Trøsten, dette Naar. Og som dette Ord ikke lader sig bestikke af den Lykkeliges Smiger og Bønner, og spotter hans Trudslers, saa er det ogsaa, Gud være lovet, uforfærdet paa Nødens Dag. Dersom Du mener, at den sygeste og meest bekymrede Indbildning var istand til at opfinde en Rædsel, som kunde bringe dette Ord til Taushed, da feiler Du. Fortæl denne Trøster hvad Du vil, betro ham, hvad der er ifærd med at faae den Magt over Dig, at Du, hvor meget Du end gyser derved, har det paa Munden, vil, dog med modstridende Hjerte, til at slutte »Gud er ikke Kjerlighed« – han forfærdes ikke, han gjentager blot: »naar« Du elsker Gud, saa skal ogsaa Dette tjene Dig til Gode.

O sidste Trøst, o salige Trøst, o Trøst over al Maade! Thi, som sagt, naar den menneskelige Deeltagelse ophører, naar det ene Menneske ikke tør gaee ind til det andet: der er inderst inde i Mennesket en Trøst; som Skriften siger »haver Salt i Eder selv«, saa gjælder det ogsaa, at inderst inde i ethvert Menneske er Trøsten. Men dog har denne Trøster ingenlunde fornegtet sin Charakter som Bodsprædikant. Thi dersom Du ved al Din Elendighed, ved noget Dit Smerte-Skrig i Lidelsen, eller noget Dit Angest-Skrig for Lidelsen, Du frygter, vilde forsøge at bevæge ham til at give Dig en Vished om, at Du elsker Gud: da vilde han svare »naar Du elsker Gud.« Indbild Dig heller ikke, at det egentligen er af Deeltagelse med al denne Din Elendighed, at han siger og gjentager dette Trøstens Ord. Nei, det er fordi han frygter, at Du fortvivlet skulde styrte Dig i hvad der guddommeligt forstaaet er et Menneskes Elendighed, i den Elendighed ikke at elske Gud. Han er ikke beskjeftiget med at ville have Din Lidelse bort, han giver Dig heller ikke, hvad han ikke kan, Vished om, at Du elsker Gud. Men medens Elendigheden prædiker Bod for Dig, prædiker han Trøst, ikke menneskelig men guddommeligt Trøst; og i den guddommelige Trøst er altid Bod indeholdt og fordret.

O, Du Lidende, naar Du troer, at Gud er Kjerlighed, eller hvad der er det Samme, naar Du elsker Gud, (thi troer Du, at Gud er Kjerlighed, saa elsker Du ham ogsaa), saa tjener alt Dette Dig til Gode. Siig ikke, at Du ikke kan forstaae, hvorledes al denne Elendighed skulde tjene Dig til Gode, giv heller ikke efter for Tvivlens Vildfarelse, saa Du begynder paa det Spørgsmaal, om Gud er Kjerlighed: vær bange for Dig selv, men find saa ogsaa Trøst i Dig selv, agt paa dette Ord, der lyder i Dit Inderste, naar Du elsker Gud. Give Dig Visheden om, at Du elsker Gud, kan dette Ord ikke, det kan kun Gud give Dig, naar hans Aand vidner med Din Aand, at Du elsker ham, naar Du veed med ham, at Du troer, at han er Kjerlighed. Men Ordet kan hjælpe Dig til at eftertrægte denne Vished. Naar Fortvivlelsen vil slaae sammen over Dig, da skaffer dette Ord endnu Udsigt til Frelse; naar Du vil synke sammen i Mathed og opgive Dig selv, da holder Ordet endnu Hjælpens Mulighed aaben, naar Du elsker Gud.

Alle Ting maae tjene os til Gode – naar vi elske Gud.

Tænk Dig et Menneske, udrustet om muligt meer end overordentligt med Aandens Gaver, med en Dybde i at grunde, en Skarphed i at begribe, en Klarhed i at fremstille, hvis Lige aldrig var seet og aldrig blev seet, en Tænker; han har grundet over Guds Væsen, at Gud er Kjerlighed, han har grundet over hvad deraf følger, at altsaa Verden maa være den bedste, og alle Ting tjene til Gode. Og hvad han har udgrundet har han nedlagt i et Skrift, som ansees for hele Slægtens Eiendom, dens Stolthed; det er oversat i alle Sprog, anføres ved alle Leiligheder i Videnskaben, lægges til Grund for Forelæsninger, og fra dette Skrift hente Præsterne deres Beviser. Denne Tænker har hidtil levet som ukjendt med Verden, omfredet af Begunstigelse, hvad jo er den videnskabelige Gransknings Fornødenhed. Da skeer det ham, at han rives ud i en Afgjørelse; han maa handle i en vanskelig Sag og i et afgjørende Øieblik. Og denne Handling drager en Følge efter sig som han mindst havde ventet den, en Følge, der styrter ham selv og flere Andre i Elendighed. Det er Følgen af hans Handling – og dog er han forvissat om, at han ikke kunde handle anderledes, end han, efter den redeligste Overveielse, har handlet. Her er altsaa ikke blot Tale om en Ulykke, men om, at han er Skyld deri, hvor uskyldig han end veed sig. Nu er han saaret; der vaagner en Tvivl i hans Sjel, om Dette ogsaa kan tjene ham til Gode. Og denne Tvivl tager strax i ham, Tænkeren, Tænkningens Retning: om Gud ogsaa er Kjerlighed – thi i den Troende tager Tvivlen en anden Retning, Selvbekymringens. Bekymringen faaer imidlertid mere og

mere Magt over ham, saa han tilsidst hverken veed ud eller ind. I denne Tilstand henvender han sig til en Præst, der ikke kjender ham personligt. Han aabner sig for ham, og søger Trøst. Den Geistlige, der har fulgt med Tiden og er saadan Tænker, vil nu bevise ham, at ogsaa Dette maa være det Bedste, maa tjene ham til Gode, da Gud er Kjerlighed; men snart forvisser han sig om, at han ikke er Mand for i Tanke-Strid at tage det op med denne Ubekjendte. Efter nogle forgyeves Forsøg siger den Geistlige: »ja, saa veed jeg kun eet Raad; der er et Skrift om Guds Kjerlighed af Den og Den, læs det, studeer det, kan det ikke hjælpe Dem, saa kan intet Menneske hjælpe Dem.« Den Ubekjendte svarer: »'jeg er selv Forfatteren af dette Skrift.'«

See, at nu hvad Tænkeren havde nedlagt i hiint Skrift var fortræffeligt: ja, hvor turde jeg betvivle det. Hvad Tænkeren havde forstaaet om Gud, har vistnok ogsaa været sandt og dybt. Men Tænkeren havde ikke forstaaet sig selv; han havde dog hidtil levet i den Indbildning, at det, naar det var beviist at Gud er Kjerlighed, fulgte saadan af sig selv, at Du og jeg troer det. Han har maaskee som Tænker tænkt meget ringe om Troen, indtil han – som Menneske lærte at tænke noget ringere om Tænkningen, især den rene. Hans Tankes Gang blev vendt om, hans Tankegang blev en anden. Han sagde ikke: Gud er Kjerlighed, ergo tjene alle Ting et Menneske til Gode; men han sagde: »naar« jeg troer, at Gud er Kjerlighed, saa tjene alle Ting »mig« til Gode. Hvad var det, der vendte Alt om for ham, det var dette Naar. Nu modnedes Tænkeren som Menneske for Livet; thi hidtil havde der dog været noget Umenneskeligt ved ham. Hvad det er som lille Barn at faae det Navn, man kommer til at hedde hele sit Liv igjennem; det er det, engang i sit Liv afgjørende, evigt at saare sig paa dette Naar, og derved at komme til at elske Gud, medens dog dette Naar altid senere er tilrede for at bevare den Kjerlighed, med hvilken man elsker Gud, evig ung – som Gud er evig; evig ung, i den første Lidenskabs Spænding, men inderligere og inderligere.

Alle Ting maae tjene os til Gode – naar vi elske Gud.

Om det nu er saaledes, om det nu ogsaa virkelig er saaledes, om jeg kan bevise det? O, naar »Du« troer det, dersom »Du« troer det, da vil Du saligen forvise Dig om, at ikke blot, som ellers, Det Du søger er her, saa at Du altsaa ikke skal gaae ud for at søge det, men at Du har fundet det, at Du har det. Dersom Du troer det, da vil Du let forstaae, at enhver Bevisen blot er at føre Dig bort fra hvad Du har, medens denne Bevisen bedragerisk giver sig Skin af at føre Dig til det.

Lad os forstaae hinanden. Du kjender jo sagtens (hvo kjender det ikke!) hiint saa lykkeligt udtrykte, saa inderlige Ord af den ædle Digter, der lader den ulykkelige Pige tale omtrent saaledes: »jeg begjærer intet Mere, jeg har levet og jeg har elsket«, eller hvad der i hendes Tanke vilde være aldeles det Samme: jeg har elsket – og levet. Og hvorfor? Fordi hun menneskelig anseer Elskov for det høieste Gode, derfor gjør hun disse tvende Begreber aldeles eenstydige: det at leve og det at elske; at elske er at leve, at leve er at elske; berøves den Elskede hende, saa er Livet forbi – men hun har elsket. Vi ville ikke stride med denne elskende Pige – og desuden hun er jo den Stærkeste. Hun er stærkere end al vor Forstand – thi hun troer paa Elskov. Hun er stærkere end al verdslig Magt, hun har i en vis Forstand overvundet Døden, frygter den ikke; thi Livet er hende allerede berøvet, Livet var jo hende hendes Elskov – ak, og hun har elsket.

Men nu det at elske Gud! Det er dog vel det høieste Gode; derom gjælder det dog vel med Evighedens Sandhed, hvad Pigen, fromt bedragen af sit Hjerte, lod gjælde om Elskov: det at elske Gud er at leve. »At leve«! Naar man saaledes bruger Ordet med særligt Eftertryk, betegner man dermed det fulde, rige Liv, der er i Besiddelse af Betingelserne for at leve; man betegner dermed et Liv, der i Sandhed er værdt at leve, et Liv, der ligesom svulmer i salig Livs-Følelse. Saaledes lever man kun, naar man eier det høieste Gode; men det høieste Gode er at elske Gud. Men saa eier jo Den det høieste Gode, Den, der, hvad saa end vederfares ham, elsker Gud; thi at elske Gud er det høieste Gode. O, ikke sandt! Vil Du, at jeg for en gudfrygtig Spøgs Skyld, for engang at drive Gjæk med denne bevisende Vigtighed, skal tilføie: quod erat demonstrandum!

Og det Samme gjælder naar vi tale om Tab. Man vil saa gjerne i Talen om Tab, om hvad et Menneske kan tabe i Verden, glemme, at det høieste Gode er at elske Gud. Taber et Menneske da Alt i Verden – hvis han ikke taber Troen paa Guds Kjerlighed: saa taber han jo ikke det høieste Gode. Eller tænk Dig Tvende, hvilke begge tabte Alt, men den Ene tabte tillige Troen paa Guds Kjerlighed: hvilken er Forskjellen mellem disse Tvende? Skulle vi kummerligen sige, at Forskjellen er, at den Ene dog har det noget bedre end den Anden? Nei, lad os sige Sandheden, Forskjellen er: den Ene tabte virkeligen Alt, den Anden tabte egentligen slet Intet, da han jo beholdt det høieste Gode.

» – **Naar vi elske Gud**«! O, m. T., Du som maaskee er vant til at fordre Alt af Taleren, her seer Du, hvorledes Alt ligger i Tilhøreren. Vil Du negte, at den Taler taler sandt, der siger »alle Ting tjene Dig til Gode – naar Du elsker Gud«? Det vil Du dog vel ikke. Nu vel, men saa vilde Du jo fordre det Umulige af ham, hvis Du fordrede, at han skulde frembringe een bestemt Virkning: berolige eller forfærde. Thi hvad Virkning denne sande Tale skal frembringe, beroer ene paa, hvo Tilhøreren er. Der kan maaskee være Den, hvem denne Tale kunde gjøre saa angest, som han aldrig før havde været; men dette er ikke Talens Skyld, det ligger i Tilhøreren. Der var maaskee Den, som ganske samtykkende sagde Ja og Amen til den, hørte den som den saligste Beroligelse; men dette er ikke Talens Fortjeneste, det ligger i Tilhøreren. Det er ikke Talen, der

har forfærdet den Ene, og det er ikke Talen, der har beroliget den Anden; det er den Ene og den Anden, der i Talen har forstaaet sig selv.